

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен *“Доктор”*,
професионално направление 2.3. Философия,
научна специалност „Философия на културата, политиката, правото и икономиката“

**Тема: ПРОМЕНИ В ПОЛИТИЧЕСКАТА РОЛЯ НА СТРАТЕГИИТЕ В
БЪЛГАРИЯ**

Докторант: ИВА ПЕТРОВА КУЮМДЖИЕВА

Научен ръководител: чл. кор., проф. дфн Васил Проданов

Изготвил: проф. д.н. Лазар Копринаров, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

Настоящото становище е изготвено въз основа на заповед на Директора на Институт за изследване на общества и знанието при БАН и решение на научното жури от 04. 01. 2017 г. Декларирам, че не съм свързано лице по смисъла на § 1, т.5 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ с кандидата, както и че нямам частен интерес, който би могъл да влияе върху безпристрастното и обективно изпълнение на работата ми като член на журито по този конкурс

Данни за дисертацията:

Дисертационният труд е представен във вид и обем, съответстващи на изискванията към подобни научни текстове. Дисертацията е с обем от 241 стандартни страници, от които 24 страници представляват списък на цитираната литература. Текстът е организиран в добре обмислена структура: увод /с.5-40/; първа глава /с. 40-98/, втора глава /с.98-160/, трета глава /с.160-216/, заключение /с.216-218/ и библиография /218-241/. След всяка глава на дисертацията са формулирани резултатите и изводите на съответната част, като това е направено с ясни, точни и кратки формулировки. Списъкът на използваната литература включва 278 заглавия, от които 196 са на кирилица, а 82 – на латиница. Използваните литературни източници показват, че дисертантката има солидни познания за състоянието на изследваната тема и притежава много добра научна осведоменост по разработвания проблем. Заслужава отбелязване, че Ива Куюмджиева е работила както с основополагащата научна литература по темата на дисертацията, така и с български и европейски документи, които регламентират създаването и реализацията на стратегии в държавната политика в България

Авторефератът е в обем от 31 страници. Той следва структурата на дисертацията и напълно възпроизвежда нейното съдържание, основните тези и направените изводи.

В него по коректен начин са посочени основните приносни моменти на дисертационното изследване.

Ива Куюмджиева има три публикации по темата на дисертацията. Те отразяват основни моменти от съдържанието и идеите на дисертацията. Публикувани са в авторитетни научни издания. Познавам и други публикации на Ива Куюмджиева, резултат на нейни научни изследвания в областта на изобразителното изкуство и културните политики, които я представят в отлична светлина.

Съдържание и теоретични достойнства на дисертационния труд:

В просторния, „неформален“ увод на дисертацията се въвеждат използваните в изследването категории – власт, политика, идеология, политическа стратегия, конструиране и работа с бъдещето, политически цикъл и т.н. За тази цел дисертантката проследява и умело използва идеи на автори като Алтюсер, Пулансас, Жижек, Бурдийо, Фуко и др.

Дисертантката си поставя и изпълнява три цели в изследването. Те могат да бъдат условно определени като методологическа, историко-реконструктивна и деконструктивна цели.

Първата – методологическата – цел се формулира и постига най-вече в обширния, съдържателен увод и в първата глава на дисертацията, където се разработва „метод за критичен анализ на дългосрочното (стратегическо) планиране като властова технология и като механизъм на идеологията“. Очертавайки подхода си, И. Куюмджиева осмисля конструирането на бъдещето в контекста на епистемата *знание/власт*. Тя умело и убедително разкрива „двуличието“ на стратегическото планиране, което се извява едновременно като управленска и като идеологическа технология. В хода на анализа си дисертантката определя политическата стратегия като „комплекс от структури, които действат съгласувано за осигуряване на възпроизводството на обществените отношения въз основа на дефиниране на далечен хоризонт чрез поставяне на цели, водещи към желаното бъдеще“(с. 24). И. Куюмджиева последователно провежда в цялата дисертация разбирането на политическата стратегия като идеологически инструмент на дисциплинарната дифузна власт.

Втората – историко-реконструктивната – цел на дисертацията е разположена в полето, където се разисква ролята на стратегиите в историята на политическите промени. Във втора и трета глава на изследването се анализират политическата роля и идеологическата „плънка“ на стратегиите, които се самообозначават като

„преустройство“ и „преход“. Дисертантката твърди, че е доказала „структурната идеологизация както на държавното планиране, така и на неговата „посткомунистическа“ интерпретация, мистифицирана като „деидеологизиране“. Заслужава да бъде отбелязано, че тази цел се преследва посредством отхвърлянето на интерпретацията на идеологията като субективна властова измама. Ползвайки се от идеите на Алтюсер и Жижек, на структуралисткия марксизъм и на постструктурализма, И. Куюмджиева схваща идеологията като съчетание от системата на властовите институции и от доминиращи идеологически разкази. В контекста на това си разбиране дисертантката говори за идеологията в единствено число и преднамерено не намира за необходимо да разглежда и сравнява ролята на различните /либерална, консервативна, социалистическа и т.н./ идеологии като фактор в стратегическото планиране. Съвременните тенденции в България към „деидеологизиране“ и „деполитизиране“ на стратегическото планиране се оценяват като „недвусмислена идеологизация, чието привидно Друго е комунизмът/тоталитаризмът, който по подразбиране е идеологизиран“ (вж. с.158).

Третата – деконструктивистка – цел, посочена като „само възможна“, но всъщност реално изпълнявана в изследването, е да се осветли/„разобличи“ неясното присъствие на идеологията в стратегическото планиране и да се очертаят потенциалните заплахи от властови злоупотреби при работата с бъдещето и с инструментариума на планирането.

Препоръки:

Дисертационният труд заслужава да бъде публикуван. Бих препоръчал в доработването на текста да се имат предвид две посоки за неговото усъвършенстване. Първата възможна посока е свързана с изясняване перспективите на стратегическото планиране в съвременното общество, което е белязано, от една страна, от рязко ускоряване на социалните процеси и свързаните с тях рискове, и от друга – от криза на легитимността на експертното знание. В динамичните цивилизации става онова, което Райнхарт Козелек обобщава като асиметрия и неконгруентност между пространството на жизнения опит и хоризонта на бъдещето. На съвременния човек му се налага да живее с по-малко история и с повече „празно“ бъдеще. В този контекст е разбираема „тягата“ към дългосрочното планиране. Но едновременно с това може с голяма вероятност да се допусне голямо отклонение между дългосрочното планиране и реално осъществимото бъдеще. В този контекст възможностите за научно осигуряване на

стратегии се поставят под подозрение. Свидетели сме на едно специфично раздвояване. От една страна е налице онова, което дисертантката нарича „обсебеност“ дори на ежедневиия живот от стратегическото и проектно мислене. От друга страна обаче е налице нарастваща девалвация на това мислене. Ако приемем защитената в дисертацията теза, че идеологическото е неотменим явен или латентен съучастник в стратегическото планиране, не може да не очакваме отговор на въпроса за трансформациите на идеологическото пред „празното“ бъдеще и в ситуацията на нарастващо обезценяване на претенциите за валидност на експертното знание.

Втората възможна посока за работа върху текста преди неговата публикация е предприемането на сравнителен анализ на възможностите и лимитите за стратегическо планиране в различните сектори на обществения живот. Такъв анализ би дал шанс да се разбере, например, защо вече две десетилетия се дебатират стратегията в областта на художествената култура, но въпреки това не се стига до нейното финализиране.

Заклучение:

Представеният за защита дисертационен труд ме убеждава, че Ива Петрова Куюмджиева притежава задълбочени теоретични знания в различни области на хуманитаристиката и социалните науки, има солидни способности за самостоятелни научни изследвания и демонстрира добри литературни умения. Дисертационният труд има качествата на оригинално изследване. Част от научните резултати на дисертационния труд са със значим приносен характер. Като имам предвид посоченото, предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Ива Петрова Куюмджиева образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Философия на културата, политиката, правото и икономиката“ в професионално направление 2.3. Философия.

08.02. 2017 г.

Проф. д.н. Лазар Копринаров